

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
Гуманітарний факультет
Кафедра суспільних дисциплін

 «ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ПОЛІЩУК
«29» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ НОВІТНЬОЇ ДОБИ

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність: А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

Освітній рівень: другий (магістерський)

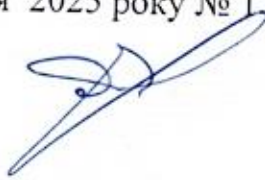
Освітній компонент: обов'язковий

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія повсякденності новітньої доби» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).
28 серпня 2025 року. 19 с.

Розробник: Гамрецька Галина Степанівна, кандидат філософських наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Протокол від «26» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри

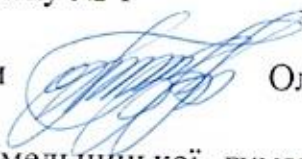
Володимир ОСТРОВИЙ

Погоджено з гарантом освітньо-професійної програми Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
«26» серпня 2025 року

Гарант освітньо-професійної програми Оксана ГРИНЧИШИН

Схвалено науково-методичною радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Протокол від «27» серпня 2025 року № 1

Голова науково-методичної ради

Олександр ПОЛЩУК

Затверджено вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Протокол від «28» серпня 2025 року № 8

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		Форма навчання	
		денна	заочна
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: А Освіта	Обов'язковий ОК	
Модулів – 2	Спеціальність: А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		1-2 - й	
Загальна кількість годин - 150		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання – 2/3 Тижневих годин для заочної форми навчання – 4/10	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	22	8
		Практичні, семінарські	
		30	6
		Самостійна робота	
		98	136
		Індивідуальні завдання: -	
		Вид контролю	
		залік	залік

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета вивчення освітнього компонента: на основі засвоєння теоретичних знань та фактологічного матеріалу сформувати в студентів вміння та навички застосування методики дослідження повсякденного життя під час вивчення новітньої історії.

Завдання:

1. Ознайомлення з основними тенденціями сучасної історіографії історії повсякденності.
2. Формування розуміння загальних та особливих тенденцій повсякденного життя суспільства в новітній час.
3. Набуття досвіду аналізувати фактографічний матеріал.
4. Розвиток умінь робити порівняння та аналізувати фактографічний матеріал..
5. Формування здатності критично опрацьовувати рекомендовані джерела та літературу.

Пререквізити: «Філософія історії».

Вивчення дисципліни забезпечує формування у майбутніх фахівців таких **компетентностей**:

ІК Здатність розв'язувати дослідницькі та/або інноваційні задачі у сфері історичної та громадянської освіти.

ЗК 01 Здатність виявляти національну й особистісну гідність, а також мовну стійкість і відповідальність у дотриманні мовного законодавства.

ЗК 04 Здатність виявляти ініціативу та генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 05 Здатність формувати у здобувачів освіти культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК 01 Знання та розуміння предметної області і професійної діяльності.

ФК 02 Здатність використовувати різні стратегії комунікації державною та іноземною мовами в професійній та науковій діяльності у сфері історичної та громадянської освіти.

ФК 03 Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати джерела історичної інформації; використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ФК 04 Оволодіння основними історичними концепціями, поняттями, судженнями; здатність критично оцінювати результати наукових досліджень, висувати гіпотези, вибудовувати моделі процесів і явищ української та всесвітньої історії.

ФК 05 Вміння моделювати у зміст історичної та громадянської освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання наукових основ історії та громадянства, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах.

ФК 06 Здатність ефективно застосовувати у викладацькій та науково-дослідницькій роботі знання сучасних проблем теорії й методології історичної науки та історичної дидактики, а також знання основ геополітики та контроверсійних питань української історії.

ФК 10 Прагнення до саморозвитку та самовдосконалення у науково-педагогічній діяльності; здатність до поглиблення знань з історії, історичної дидактики та громадянства.

Навчальна дисципліна сприятиме досягненню здобувачем освіти таких **результатів навчання:**

ПРН 01 *Здатний (на)* до соціальної взаємодії та усвідомленого вибору; *займає* активну громадянську позицію.

ПРН 02 *Має* спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності, уміння/навички розв'язання проблем історичної та громадянської освіти, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.

ПРН 03 *Знає і розуміє* зміст основних напрямів і шкіл сучасної історичної науки, головних проблем у розвитку історіографії, основні аспекти теоретико-методологічного дискурсу історичних досліджень у просторі конструювання минулого

ПРН 04 Здатність виявляти ініціативу та генерувати нові ідеї (креативність).

ПРН 05 *Вільно обговорює* результати професійної діяльності, досліджень та інноваційних проєктів у сфері історичної та громадянської освіти державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН 08 Критично *оцінює* достовірність, надійність інформаційних джерел; *демонструє* вміння використовувати цифрові освітні ресурси й інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, організації дистанційного та змішаного навчання.

ПРН 09 *Демонструє* вміння класифікувати, упорядковувати і узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових і предметної (історичної) компетентностей та інтегрованого навчання.

ПРН 11 *Демонструє* дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструє вміння формувати її у здобувачів освіти.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1

Тема 1.1. Предмет і завдання курсу «Історія повсякденності новітньої доби». Методологічні проблеми історії повсякденності. Можливості застосування знань предмету в шкільному курсі історії. Джерела з історії повсякденності. Історіографічний зріз.

Тема 1.2. Повсякденне життя українців на початку XX ст. Ієрархія світоглядних цінностей. Вивчення ментальності епохи в шкільному курсі історії. Побутові умови історичної доби. Дозвілля українців.

Тема 1.3. Повсякденне життя українського населення в період Першої світової війни. Сприйняття реалій світової війни влітку 1914 р. Антинімецькі настрої в Російській імперії. Продуктова криза в Україні під час війни. Становище у сфері комунальних послуг. Побутові умови цивільного населення.

Тема 1.4. Побут й дозвілля сільського та міського населення радянської України (1920–1930 рр.). Радянські ідеологічні новації повсякденності. Побутові умови радянського життя. Культурологічний вимір радянського повсякдення.

Змістовий модуль 2

Тема 2.1. Повсякденне життя українців в період Другої світової війни. Повсякденні умови військового тилу. Репресії нацистською владою українського селянства. Воєнне повсякдення.

Тема 2.2. Повсякденне життя повоєнного десятиріччя. Демографічні зміни. Голод 1946–1947 рр. Умови життя селян. Доля жінок. Становище дітей України в післявоєнний період.

Тема 2.3. Матеріальне повсякдення міського населення в українському радянському соціумі епохи «застою» (1965–1985 рр.). Повсякденне життя українців 1960-х рр. Побут радянського соціуму 1970-х рр. Особливості повсякденного життя радянського українця 1980-х рр. Методика застосування набутих знань теми в шкільному курсі історії.

Тема 2.4. Побутові умови сільського населення 1960-х – 1980-х рр. Повсякденне життя українських селян 1960-х рр. Побут селян 1970-х рр. Особливості повсякденного життя радянського сільського українця 1980-х рр.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 3

Тема 3.1. Побутові умови українців 1990–2000-х рр. Матеріальні умови українців. Дозвілля та відпочинок у вимірі повсякденного життя. Особливості розкриття теми в шкільному курсі історії.

Тема 3.2. Наш край у вимірі історії повсякдення новітньої доби. Повсякденне життя на Поділлі та Південно-Західній Волині на поч. XX ст. Повсякденне життя населення в період Першої світової війни. Побут й дозвілля сільського та міського населення радянської України (1920–1930 рр.). Повсякденне життя в період Другої світової війни. Повсякденне життя повоєнного десятиріччя. Матеріальне повсякдення міського населення в українському радянському соціумі епохи «застою» (1965–1985 рр.). Побутові умови в 1990–2000-х рр.

Тема 3.3. Історія жіночого повсякденного світу. Особливості традиційної поведінки жінки, її соціальні ролі у суспільстві. Шлюб. Права. Політика. Господарство. Релігія. Освіта. Культура. Мода.

Тема 3.4. Дитячий дискурс в історії. Історія дитинства як соціальний конструкт. Дитинство як дзеркало цивілізацій. Інтерпретація голосів дітей минулого в історичних свідченнях. Історія життя дітей на теренах України.

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

	Кількість годин
--	------------------------

Назва змістових модулів і тем	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Всього	Лекції	Семінари/ практичні	СРС	Всього	Лекції	Семінари/ практичні	СРС
МОДУЛЬ 1 (семестр 1)								
<i>Змістовий модуль 1.</i>								
Тема 1.1. Предмет і завдання курсу «Історія повсякденності новітньої доби»	7	2	2	3	12	1		11
Тема 1.2. Повсякденне життя українців на початку ХХ ст.	7	2	2	3	12	1		11
Тема 1.3. Повсякденне життя українського населення в період Першої світової війни.	7	2	2	3	12	1		11
Тема 1.4. Побут й дозвілля сільського та міського населення радянської України (1920–1930 рр.).	9	2	4	3	13	1		12
Всього	30	8	10	12	49	4		45
<i>Змістовий модуль 2.</i>								
Тема 2.1. Повсякденне життя українців в період Другої світової війни.	7	2	2	3	12	1		11
Тема 2.2. Повсякденне життя повоєнного десятиріччя.	7	2	2	3	12	1		11
Тема 2.3. Матеріальне повсякдення міського населення в українському радянському соціумі епохи «застою» (1965–1985 рр.).	7	1	2	4	12		1	11
Тема 2.4. Побутові умови сільського населення 1960-х – 1980-х рр.	9	1	4	4	13		1	12
Всього	30	6	10	14	49	2	2	45
РАЗОМ за семестр	60	14	20	26	98	6	2	90
МОДУЛЬ 2 (семестр 2)								
<i>Змістовий модуль 3.</i>								
Тема 3.1. Побутові умови українців 1990–2000-х рр.	22	2	2	18	12	1		11
Тема 3.2. Наш край у вимірі історії повсякдення новітньої доби..	22	2	2	18	14	1	2	11
Тема 3.3. Історія жіночого повсякденного світу.	22	2	2	18	13		1	12
Тема 3.4. Дитячий дискурс в історії .	24	2	4	18	13		1	12
РАЗОМ за семестр	90	8	10	72	52	2	4	46
РАЗОМ за курс	150	22	30	98	150	8	6	136

5. ТЕМИ ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ заняття	Тема заняття	Денна форма	Заочна форма
-----------	--------------	-------------	--------------

Модуль 1			
<i>Змістовий модуль 1</i>			
1.1	Предмет і завдання курсу «Історія повсякденності новітньої доби»	2	
1.2	Повсякденне життя українців на початку XX ст.	2	
1.3	Повсякденне життя українського населення в період Першої світової війни.	2	
1.4	Побут й дозвілля сільського та міського населення радянської України (1920–1930 рр.).	2	
<i>Змістовий модуль 2</i>			
2.1	Повсякденне життя українців в період Другої світової війни.	2	
2.2	Повсякденне життя повоєнного десятиріччя.	2	
2.3	Матеріальне повсякдення міського населення в українському радянському соціумі епохи «застою» (1965–1985 рр.).	2	1
2.4	Побутові умови сільського населення 1960-х – 1980-х рр.	2	1
Всього			
Модуль 2			
<i>Змістовий модуль 3</i>			
3.1	Побутові умови українців 1990–2000-х рр.	2	
3.2	Наш край у вимірі історії повсякдення новітньої доби..	2	2
3.3	Історія жіночого повсякденного світу.	2	1
3.4	Дитячий дискурс в історії .	2	1
Всього			
Разом за курс		24	6

Тема 1.1. Предмет і завдання курсу «Історія повсякденності новітньої доби».

План

1. Методологічні проблеми історії повсякденності.
2. Можливості застосування знань предмету в шкільному курсі історії.
3. Джерела з історії повсякденності.
4. Історіографічний зріз.

Література:

1. Коляструк О. А. Методологія історії повсякденності. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна*. Сер.: Історія. Випуск 44, 2011. С. 8-21.
2. Коляструк О., Коляструк О. Проблематика історії повсякденності в сучасній українській історіографії. *«Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав- Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р.* / [Упоряд.: Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С. 23–33.
3. Нагайко Т. Історія повсякденності: погляд на проблему. *«Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав- Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р.* / [Упоряд.: Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С. 43–47.
4. Удод О. Історія повсякденності як методологічна проблема. За людинознавчу історію України (про актуальність історії повсякденності). URL: <http://www.novadoba.org.ua/node/58>.
5. Удод О. Історія повсякденності: питання історіографії. *«Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–*

15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С.19–22.

Тема 1.2. Повсякденне життя українців на початку XX ст.

План

1. Ієрархія світоглядних цінностей.
2. Вивчення ментальності епохи в шкільному курсі історії.
3. Побутові умови історичної доби.
4. Дозвілля українців.

Література:

1. Удод О.А. Житло у повсякденному житті українського селянина. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць. 2003. № 8. С.311–321;
2. Рибак І. Соціально-побутова структура українського села. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2000. 304 с.;
3. Вільшанська О. Мода у повсякденному житті міського населення України кінця XIX – початку XX ст. URL: <http://vuzlib.com/content/view/1791/52/>
4. Ганусин О. Формування української інтелігенції Галичини в другій половині XIX – на початку XX ст.: соціальне походження та родинне виховання. URL: [nbuv.gov.ua > j-pdf > NZTNPUIst_2017_2\(1\)_10](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/NZTNPUIst_2017_2(1)_10)

Тема 1.3. Повсякденне життя українського населення в період Першої світової війни.

План

1. Сприйняття реалій світової війни влітку 1914 р.
2. Антинімецькі настрої в Російській імперії.
3. Продуктова криза в Україні під час війни.
4. Становище у сфері комунальних послуг.
5. Побутові умови цивільного населення.

Література:

1. Богдан А. Військовополонені в роки Першої світової війни URL: <http://hbm.k.ua/images/news/131114/>.
2. Саєвич Й.Й. Військовополонені в таборах Австро-Угорщини і Німеччини: фінансово-господарська діяльність і побут. Збірник навчально-матеріальних матеріалів і наукових статей. Вип. 5. Луцьк, 2005. С. 27–35.
3. Саєвич Й. Й. Військовополонені українці в таборах Австро-Угорщини і Німеччини в період Першої світової війни: вишкіл та організація побуту: автореф. дис.. ...канд. іст. наук: спец. 20.02.22. «Військова історія». Національний університет «Львівська політехніка», Львів 2007. 22 с.
4. Сичинський І. Вивчення побуту та повсякдення вояків в часи Першої світової війни у фронтових умовах (на прикладі Австро-угорської та російської армій). URL: [file:///C:/Users/Galya/Downloads/VKNU_Ist_2014_3_13%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Galya/Downloads/VKNU_Ist_2014_3_13%20(2).pdf).
5. Бенч Н. Повсякденне життя мешканців Львова у роки Першої світової війни (1914–1917 рр.). Гуманітарні та соціальні науки: матеріали III Міжнародної конференції молодих вчених HSS-2011, 24–26 листопада 2011 року, Львів, Україна. Національний університет «Львівська політехніка». Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 94–97. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/19288>.
6. Купченко В., Серга Ж. Київ у Першій світовій війні (за документами Державного архіву міста Києва). URL: https://archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_4_5_2014/02.pdf.

Тема 1.4. Побут й дозвілля сільського та міського населення радянської України (1920–1930 рр.).

План

1. Радянські ідеологічні новації повсякденності.

2. Побутові умови радянського життя.
3. Культурологічний вимір радянського повсякдення.

Література:

1. Борисенко М.. Побутова техніка та домашнє начиння в господарстві міських мешканців України в 20–30-х роках ХХ ст. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць*. 2003. № 8. С.137–139.
2. Головка.В. Повсякденність та історичний час в контексті української історії 1930-х років: постановка проблеми. *«Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С. 54–56.*
3. Канюка О. Від Гужівки до Біломорканалу. Свідчення концтабірника 1930-х рр. Нью-Йорк: Науково дослідницьке товариство Української термінології, 1988. 203 с.
4. Коцур В., Тарапон О. Харчування сільського населення України у 20–30-х рр. ХХ ст. *Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць*. 2003. № 8. С.145–147.
5. Кравченко П.М. Соціально-побутові умови на індустріальних новобудовах України (20-ті – 30-ті рр. ХХ ст.). Вінниця: Вінницький держ. пед. ін-ут. Кафедра всесвітньої історії, 1997. 36 с.
6. Лахач Т. Історія шлюбно-сімейних відносин у радянській Україні 1920-х років в умовах повсякденності. *«Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С. 131–133.*
7. Марунчак І. Куркульський недобиток. Спогади. К.: Всеукраїнське товариство політв'язнів і репресованих, 2002. 127 с. Мовчан Ю. Незабутнє і непростене. Історія однієї української селянської родини між двома війнами (Спогад). Буенос-Айрес. Нью-Йорк, США: Науково дослідницьке товариство Української термінології, 1982 р. 192 с.
8. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу: Кол. монографія. відп. ред. С.В. Кульчицький. В 2-х ч. К.: ПУ НАНУ, 2009-2010.
9. Українське радянське суспільство 30-х рр. ХХ ст.: нариси повсякденного життя: Колективна монографія / Відп. ред. С. В. Кульчицький. К.: Інститут історії України НАН України, 2012. 786 с.

Тема 2.1. Повсякденне життя українців в період Другої світової війни.

План

1. Повсякденні умови військового тилу.
2. Репресії нацистською владою українського селянства.
3. Воєнне повсякдення.

Література:

1. Гончаренко О. Повсякденне життя українського населення крізь призму документів судочинства органів цивільної адміністрації Райхскомісаріату «Україна» (1941–1944 рр.). *«Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С. 151–152.*
2. Лахно В. Повсякденні духовні практики українських примусових робітників Третього Рейху у спогадах колишніх остарбайтерів. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5281/1/Lahno8.pdf>.
3. Лобода М. К. Політика і практика працевикористання в окупованій Україні (1941–1944 рр.). *Укр. іст. журн.* 2010. № 3. С. 64–75.
4. Онутчак О. Друга світова війна в історичній пам'яті радянського суспільства: ретроспективний аналіз. URL: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9002/1/onutchak.pdf>.

Тема 2.2. Повсякденне життя повоєнного десятиріччя.

План

1. Демографічні зміни.
2. Голод 1946–1947 рр.
3. Умови життя селян.
4. Доля жінок.
5. Становище дітей України в післявоєнний період.

Література:

1. Ісайкіна.О. Побут міського населення України в повоєнний період (1945–1955 рр.). *«Історія повсякденності: теорія та практика»:* матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. – Переяслав-Хмельницький, 2010. С181–183.
2. Крупина.В. Професійна діяльність партійної верхівки УРСР у повсякденному вимірі (друга половина 1940-х – середина 1950-х рр.). *«Історія повсякденності: теорія та практика»:* матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С.185–186.
3. Лук'янець О. Система харчування міського населення Української РСР у 1951–1955 рр. *«Історія повсякденності: теорія та практика»:* матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М., Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С.184–185.
4. Повоєнна Україна: нариси соціальної історії (друга половина 1940-х – середина 1950-х рр.): Кол. монографія. відп. ред. В.М. Даниленко. В 3-х ч. К.: ПУ НАНУ, 2010

Тема 2.3. Матеріальне повсякдення міського населення в українському радянському соціумі епохи «застою» (1965–1985 рр.).

План

1. Повсякденне життя українців 1960-х рр.
2. Побут радянського соціуму 1970-х рр.
3. Особливості повсякденного життя радянського українця 1980-х рр.
4. Методика застосування набутих знань теми в шкільному курсі історії.

Література:

1. Радченко О. Повсякденне життя радянських людей в УРСР у 60- 80-х рр. XX ст. очима іноземних туристів. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-2464-02-3/73.pdf>.
2. Затулко В. К. До питання про поліпшення побутового обслуговування населення в роки восьмої п'ятирічки. *Український історичний журнал*. 1979. № 8. С. 103–107.
3. Кульчицький С. В. Підвищення матеріального добробуту радянського народу в дев'ятій п'ятирічці. *Український історичний журнал*. 1976. № 2. С. 36–48.
4. Вітрук Л.Д. Поліпшення житлово-комунальних умов киян у період розвинутого соціалізму. *Український історичний журнал*. 1981. № 10. С. 54–62.
5. Лаас Н. Матеріальне повсякдення населення в українському радянському соціумі епохи «застою» (1965–1985 рр.). URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/85695/13Laas.pdf?sequence=1>.
6. Лук'янець О. Система харчування міського населення Української РСР у 1951–1955 рр. *«Історія повсякденності: теорія та практика»:* матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М. Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С.184–185.
7. Крупина.В. Професійна діяльність партійної верхівки УРСР у повсякденному вимірі (друга половина 1940-х – середина 1950-х рр.). *«Історія повсякденності:*

теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М. Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С.185–186.

8. Прохоренко О. Характерні риси та особливості повсякденного життя науково-педагогічної інтелігенції 40-х – 50-х рр. XX ст. *«Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М. Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С.187–188.*

Тема 2.4. Побутові умови сільського населення 1960-х – 1980-х рр.

План

1. Повсякденне життя українських селян 1960-х рр.
2. Побут селян 1970-х рр.
3. Особливості повсякденного життя радянського сільського українця 1980-х рр.

Література:

1. Кагальна М. В. Матеріальне забезпечення селянства УРСР у період хрущовської «відлиги» крізь призму повсякдення (1953–1964 рр.). URL: <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/04-14.pdf>.
2. Лаас Н. Матеріальне повсякдення населення в українському радянському соціумі епохи «застою» (1965–1985 рр.). URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/85695/13-Laas.pdf?sequence=1>.
3. Хоменко С. Ю. Історична специфіка проведення дозвілля українськими селянами у період 1960-1980-х рр. Гілея: науковий вісник. К., 2012. Вип. 64 (№ 9). С. 94-101.
4. Хоменко С.Ю. Якісні зміни в матеріально-побутових умовах життя українських селян у 1960-1980-х рр. Гілея: Науковий вісник. К.: 2013. Вип. 74 (№ 7). С. 69-71.
5. Хоменко С. Ю. Вплив нової радянської обрядовості на сферу побуту і дозвілля в українському селі в 1960-1980 рр. Матеріали до української етнології: Зб. Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнографії ім. М.Т. Рильського НАН України. К., 2011. Вип. 10(13). С. 240-245.

Тема 3.1. Побутові умови українців 1990–2000-х рр.

План

1. Матеріальні умови українців.
2. Дозвілля та відпочинок у вимірі повсякденного життя.
3. Особливості розкриття теми в шкільному курсі історії.

Література:

1. Усенко Н. Дозвілля та відпочинок у вимірі повсякденного життя сільської трудящої молоді: зміни 1990–2000-х років. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/223.pdf>.
2. Гордіна. Н. Вплив політики гласності на формування настроїв населення УРСР (1986–1991): окремі аспекти). *«Історія повсякденності: теорія та практика»: матеріали Всеукр. наук. конф., Переяслав-Хмельницький, 14–15 трав. 2010 р. / [Упоряд.: Лукашевич О.М. Нагайко Т.Ю.]. Переяслав-Хмельницький, 2010. С. 204–205.*

Тема 3.2. Наш край у вимірі історії повсякдення новітньої доби.

План

1. Повсякденне життя на Поділлі та Південно-Західній Волині на поч. XX ст.
2. Повсякденне життя населення в період Першої світової війни.
3. Побут й дозвілля сільського та міського населення радянської України (1920–1930 рр.).
4. Повсякденне життя в період Другої світової війни.
5. Повсякденне життя повоєнного десятиріччя.

6. Матеріальне повсякдення міського населення в українському радянському соціумі епохи «застою» (1965–1985 рр.).
7. Побутові умови в 1990–2000-х рр.

Література:

1. Гамрецька Г.С. Повоєнна Хмельниччина у вимірі історії повсякденності. *Поділля і Південно-Східна Волинь: матеріальна та духовна культура краю: матеріали II всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції* (м. Хмельницький, 25 квітня 2025 р.) / [І. М. Шоробура (гол. ред.), В. М. Островий (заст. гол. ред.), В. Р. Адамський (відп. ред.), О. Л. Бакіна, Г. В. Бучківська та ін.]. Хмельницький: ХГПА, 2025. Випуск 2. С. 170-182.
2. Лукашевич О. Житло як один з основних критеріїв якості повсякденного життя селянина 20-х років XX ст. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/50941/11-Lukashevich.pdf?sequence=1>
3. Місінкевич Л. Економічне становище національних меншин Поділля у 20-ті рр. XX століття. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 3. С. 182-187.
4. Українське радянське суспільство 30-х рр. XX ст.: нариси повсякденного життя: Колективна монографія / Відп. ред. С. В. Кульчицький. К.: Інститут історії України НАН України, 2012. 786 с.

Тема 3.3. Історія жіночого повсякденного світу.

План

1. Особливості традиційної поведінки жінки, її соціальні ролі у суспільстві.
2. Шлюб.
3. Права.
4. Політика. Господарство.
5. Релігія. Освіта.
6. Культура. Мода.

Література:

1. Кісь О. Історія крізь призму жіночого досвіду. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=6282>.
2. Кісь О. Українські жінки в умовах Голодомору: безправність vs дієздатність. *Україна модерна*. 4 листопада 2018. <https://uamoderna.com/md/kis-women-holodomor>
3. Кісь О. Українки в ГУЛАГу: вижити значить перемогти. Дрогобич: Коло, 2020, 300 с.
4. Кісь О. Усна жіноча історія як феміністський проект: західні теорії, пострадянські контексти, українські практики. *Народознавчі зошити*. 2015, № 6 (126), с. 1386–1405.
5. Кісь О. Гендерні аспекти практики усної історичної дослідження: особливості жіночого досвіду, пам'яті і нарації. *Суспільні злами і поворотні моменти: макрородії крізь призму автобіографічної розповіді: Матеріали Міжнар. наук. конф., [м. Львів] 25–26 вересня 2014 р.* / [Упорядники: О. Р. Кісь, Г. Г. Грінченко, Т. Пастушенко]. Львів, ІН НАН України, 2014, с. 11–41.
6. Орлова Т.В. Гендерні аспекти російської агресії проти України. *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал*. 2017. № 1 (3). с. 158-165.
7. Стяжкіна О. Гендерні виміри радянської повсякденності 1960 – середини 1980-х років. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32063/30Styazhkina.pdf?sequence=1>.
8. Стяжкіна О. Стигма окупації: радянські жінки у самобаченні 1940-х років. Київ: Дух і літера, 2019. 384 с.
9. Тихолаз Н. Ольга-Марія Франко. Гросмайстриня галицької кухні. URL:

<https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/zhinky-yaki-toruyit-novi-shliachy/olga-mariya-franko.html>.

Тема 3.4. Дитячий дискурс в історії.

План

1. Історія дитинства як соціальний конструкт.
2. Дитинство як дзеркало цивілізацій.
3. Інтерпретація голосів дітей минулого в історичних свідченнях.
4. Історія життя дітей на теренах України.

Література:

1. Гогохія Нані. Дитинство у тоталітарному суспільстві: «вірні лєнінці» радянської України у 1903-х роках. *Україна Модерна*, 2015. URL: <http://uamoderna.com/md/gogokhia-childhood-ussr-1930s>.
2. Марченко М.П. Автобіографія дитинства у межах біографічного дискурсу. URL: <http://biography.nbuv.gov.ua/data/vidannya/9/JRN/pdf/7.pdf>.
3. Народна культура українців: життєвий цикл людини. Т. 1. Діти. Дитинство. Дитяча субкультура. К.: Дуліби. 2008. 400 с.
4. Орлова Т.В. Історія дитинства – новий напрямок в соціальній історії України. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Orlova_Tetiana/Istoriia_dytnystva_novyi_napriamok_sotsialnoi_istorii_Ukrainy.pdf.
5. Юрчук Ю. Дитинство як дзеркало цивілізацій. URL: <http://korydor.in.ua/ua/stories/dytynstvo-iak-dzerkalo-tsyvilizatsij.html>.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА

Самостійна робота студента – це основний засіб засвоєння навчального матеріалу у вільний від обов'язкових навчальних занять час. Її зміст визначається робочою програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача. Формами контролю самостійної роботи студента є семінарські заняття, індивідуальні та групові співбесіди, тестовий контроль.

Під час організації самостійної роботи студенти мають дотримуватися таких вимог: систематичність і безперервність; послідовність у роботі; правильне планування самостійної роботи, раціональне використання часу; використання відповідних методів, способів і прийомів роботи.

Самостійна робота студента (денної і заочної форми навчання)) за кожен змістовий модуль оцінюється у 20 балів. Студент самостійно обирає варіанти із переліку завдань на суму балів, зазначених у робочій програмі.

Орієнтовний перелік завдань для самостійної роботи студентів.

Варіант А

Тема	Завдання та анотований зміст самостійної роботи	Форми звітності Бали
МОДУЛЬ 1		
Змістовий модуль 1		
Тема 1.1. Предмет і завдання курсу «Історія повсякденності новітньої доби»	Створення ментальної мапи	Електронний ресурс 5 балів
Тема 1.2. Повсякденне життя українців на початку XX ст.	Складання плану-конспекту уроку	Конспект 5 балів
Тема 1.3. Повсякденне життя українського населення в період Першої світової війни.	Складання плану-конспекту уроку	Конспект 5 балів

Тема 1.4. Побут й дозвілля сільського та міського населення радянської України (1920–1930 рр.).	Створення банку інформації під час підготовки проєкту	Електронний ресурс 5 балів
Змістовий модуль 2		
Тема 2.1. Повсякденне життя українців в період Другої світової війни.	Підготовка реферативних повідомлень	Реферат 5 балів
Тема 2.2. Повсякденне життя повоєнного десятиріччя.	Складання плану-конспекту уроку	Конспект 5 балів
Тема 2.3. Матеріальне повсякдення міського населення в українському радянському соціумі епохи «застою» (1965–1985 рр.).	Підбір ілюстративного матеріалу	Презентація 5 балів
Тема 2.4. Побутові умови сільського населення 1960-х – 1980-х рр.	Підбір ілюстративного матеріалу	Презентація 5 балів
МОДУЛЬ 2		
Змістовий модуль 3		
Тема 3.1. Побутові умови українців 1990–2000-х рр.	Складання плану-конспекту уроку	Конспект 5 балів
Тема 3.2. Наш край у вимірі історії повсякдення новітньої доби.	Проведення інтерв'ю під час підготовки проєкту	Аудіо/відео запис 20 балів
Тема 3.3. Історія жіночого повсякденного світу.	Підготовка реферативних повідомлень	Реферат 5 балів
Тема 3.4. Дитячий дискурс в історії.	Підбір ілюстративного матеріалу	Презентація 5 балів

Варіант Б.

Створити кейси емпіричного матеріалу з історії повсякдення
(1 кейс – 20 балів)

№ з/п	Період історії	Зміст кейсу
ЗМ 1		
1	Початок ХХ ст. (1900-1913 рр.)	Повсякденне життя українців у складі двох імперій
2	Перша світова війна (1914-1918 рр.)	Повсякденне життя українського населення в тилу та на фронті
3	Період тоталітаризму (1920-1930-ті рр.)	Побут та дозвілля сільського і міського населення
ЗМ 2		
4	Друга світова війна (1939-1945 рр.)	Повсякденне життя українського населення в тилу та на фронті
5	Повоєнне десятиріччя (1945-1955 рр.)	Повсякденне життя повоєнного десятиріччя
6	Період «відлиги» (1955-1965 рр.)	Побутові умови міського та сільського населення
7	Період «застою» та «перебудови» (1965-1991 рр.)	Побутові умови міського та сільського населення
8	Період становлення незалежності (1991-2014 рр.)	Матеріальне повсякдення міського та сільського населення

Рекомендації:

- 1) Студенти створюють кейси з тем за вибором.
- 2) Емпіричний матеріал з історії повсякдення може бути представлений такими історичними джерелами:
 - матеріали досліджень істориків повсякдення (монографії, наукові статті);
 - мемуари, листи, щоденники, спогади;
 - офіційні документи: статистичні дані, постанови, закони, укази;
 - фольклор: анекдоти, приказки/прислів'я, частівки, пісні;
 - зображальні джерела: світлина, карикатури, плакати, реклама, мультфільми;
 - інтерв'ю.
- 3) Зміст емпіричного матеріалу може містити інформацію про різні сфери людського життя: побутові умови (житло, харчування), освіта, охорона здоров'я, дозвілля, спілкування, подорожі, сім'я, шлюб, мода, ставлення до влади, кар'єра тощо.
- 4) Кожен матеріал потрібно підписати: назва та джерело інформації (посилання).
- 5) Робота не передбачає узагальнень студентів, характеристики, порівнянь тощо.
- 6) Формат кейсу – на розгляд студента (один документ / кілька документів / презентація).
- 7) Обсяг кейсу – не обмежено. Залежить від можливостей студента.

Варіант В

Здійснити контент-аналіз підручника історії України на предмет відображення в ньому матеріалів повсякденного життя новітньої доби
(20 балів)

Рекомендації:

- 1) Студент обирає підручник історії України для 10 чи 11 класу.
<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/10-klas/4-storya-ukrani-10-klas/>
<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/11-klas/4-storya-ukrani-11-klas/>
- 2) Потрібно вказати клас, автора (ів).
- 3) Студент описує, у яких темах підручника відображено історію повсякдення.
- 4) Потрібно порахувати кількість сторінок, відведених для опису повсякдення.
- 5) Студент аналізує компоненти підручника, які відображають повсякдення:
 - авторський текст;
 - документи (мемуари, листи, офіційні документи);
 - ілюстративний матеріал (світлина, карикатури, плакати, реклама);
 - методичний апарат (завдання, вправи).
- 6) Аналіз матеріалів підручника можна супроводжувати прикладами за допомогою скрінів.
- 7) За допомогою цифрових інструментів потрібно перевести результати аналізування підручника у графічну форму (діаграми, гістограми).
- 8) Контент-аналіз може бути оцінений з будь-якого змістового модуля (за вибором студента).

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни застосовуються словесні, наочні, практичні методи; індуктивний метод; метод проблемного викладу; практичний тренінг; кейс-метод; інтерактивні методи; дистанційні методи; інформаційно-комунікаційні технології; самостійна робота.

8. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань і умінь здобувачів освіти (поточний і підсумковий) з навчальної дисципліни здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою.

В основу кредитно-трансферної системи навчання здобувачів вищої освіти покладено принцип накопичення оцінок за певний період навчання (модуль, семестр) і за різнобічну діяльність (в тому ж числі неформальну та інформальну освіту). Сума цих оцінок виступає в ролі кількісного показника якості роботи студента.

Види контролю: поточний, підсумковий.

Поточне оцінювання містить бали за участь у семінарських заняттях (10 балів). Під час модульного підсумкового тестування здобувач отримує 10 балів.

Під час поточного контролю визнаються результати навчання здобувача, отримані ним у неформальній освіті під час навчання на відкритих онлайн-курсах, вебінарах (наприклад, на платформах: <https://vseosvita.ua>; <https://www.novadoba.org.ua/programi-ua> тощо).

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), які передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Умови для зарахування результатів навчання:

- наявність відповідного сертифікату;
- відповідність змісту, компетентностей, результатів навчання освітньої послуги фаховому спрямуванню навчальної дисципліни (програмним компетентностям та програмним результатам навчання).

Перезарахування результатів навчання з окремих тем здійснюється в межах балів (викладач визначає кількість). Для перезарахування результатів навчання з дисципліни (з усіх тем), отриманих у неформальній та інформальній освіті, здобувач подає декану факультету:

- заяву;
- завірені у встановленому порядку копії документів, що підтверджують участь здобувача у заході неформальної освіти (свідоцтва, сертифікати, дипломи тощо, які підтверджують ті вміння, які здобувач отримав під час навчання).
- опис заходів неформальної освіти (інформаційний лист, запрошення, програма тощо);
- опис змісту та результатів інформальної освіти.

Форми підсумкового контролю: залік.

Максимальна кількість балів, які студент може набрати за всі модулі впродовж семестру, становить 100 балів. До заліку не допускаються здобувачі, які не виконали всі види обов'язкових самостійних робіт, передбачених робочою програмою, а також підсумкова оцінка якого становить менше 35 балів.

Якщо студент набрав 35-59 балів, то він обов'язково складає залік. Якщо студент набрав 60-100 балів, то за наявності бажання підвищити рейтинг здобувач може скласти залік. Для підвищення позитивної оцінки надається одна спроба. Критерії оцінювання відповідей студентів на заліку: правильність, точність, повнота відповіді; вільне володіння матеріалом; розуміння матеріалу курсу; вміння наводити приклади.

Остаточна оцінка рівня знань з навчальної дисципліни складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 100 балів, і рейтингу з атестації (залік) – не більше 25 % від кількості набраних балів за семестр.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Денна форма навчання

Модуль 1

ЗМ 1	ЗМ 2	У
-------------	-------------	----------

Участь у семінарських заняттях	СРС	Модульне тестування	Участь у семінарських заняттях	СРС	Модульне тестування	
T.1.1 – T.1.4			T.2.1 – T.2.4			
5*4=20	20	10	5*4=20	20	10	100

Модуль 2

ЗМ 3			Сума балів
Участь у семінарських заняттях	СРС	Модульне тестування	
Т.3.1 – Т.3.4			
15*4=60	20	20	

Заочна форма навчання

Модуль 1.

Участь у семінарських заняттях				Участь у семінарських заняттях				Модульне тестування	СРС	Сума балів
ЗМ 1				ЗМ 2						
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4			
						20	20	20	40	100

Модуль 2

Участь у семінарських заняттях				Модульне тестування	СРС	Сума балів
ЗМ 3						
Т 3.1	Т 3.2	Т 3.3	Т 3.4			
	20	20	20	20	20	100

Переведення результатів, отриманих за 100-бальною шкалою оцінювання, в 4-х бальну та шкалу за системою ECTS здійснюється за такою схемою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю	не зараховано з можливістю

		повторного складання	повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Методичний супровід семінарських занять.
3. Методичний супровід самостійної роботи студентів.
4. Мультимедійна презентація окремих тем.
5. Тести для модульного контролю знань студентів

10. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання курсу «Історія повсякденності новітньої доби».
2. Методологічні проблеми історії повсякденності.
3. Можливості застосування знань предмету в шкільному курсі історії.
4. Джерела з історії повсякденності.
5. Повсякденне життя українців на початку ХХ ст.
6. Сприйняття реалій світової війни влітку 1914 р.
7. Антинімецькі настрої в Російській імперії.
8. Продуктова криза в Україні під час Першої світової війни.
9. Становище у сфері комунальних послуг під час Першої світової війни. .
10. Побутові умови цивільного населення під час Першої світової війни..
11. Радянські ідеологічні новації повсякденності (1920-1930 рр.).
12. Побутові умови радянського життя (1920-1930 рр.).
13. Культурологічний вимір радянського повсякдення (1920-1930 рр.).
14. Повсякденні умови військового тилу під час Другої світової війни.
15. Репресії нацистською владою українського селянства (1941-1944 рр.).
16. Воєнне повсякдення (1941-1944 рр.).
17. Демографічні зміни в Україні після Другої світової війни.
18. Голод 1946–1947 рр.
19. Умови життя селян у повоєнне десятиріччя.
20. Доля жінок та становище дітей в Україні в повоєнне десятиріччя.
21. Повсякденне життя в Україні 1960-х рр.
22. Побут радянського соціуму 1970-х рр.
23. Особливості повсякденного життя радянського українця 1980-х рр.
24. Побутові умови сільського населення 1960-х – 1980-х рр.
25. Матеріальні умови українців в 1990–2000-х рр.
26. Дозвілля та відпочинок у вимірі повсякденного життя в 1990–2000-х рр.
27. Наш край у вимірі історії повсякдення новітньої доби.
28. Історія жіночого повсякденного світу.
29. Особливості традиційної поведінки жінки, її соціальні ролі у суспільстві.
30. Дитячий дискурс в історії.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

1. Коляструк О. А. Методологія історії повсякденності. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Сер.: Історія.* Випуск 44, 2011. С.

- 8-21.
2. Коляструк О.А. Предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці. *Український історичний журнал*, 2007. № 1. С. 174 -184.
 3. Лук'яненко О. В. Методологічні лабіринти дослідження освітянського повсякдення доби тоталітаризму. *Гілея: науковий вісник*. 2014. Вип. 89. С. 75–79.
 4. Сахновський О.Є. Багатоперспективність у викладанні історії. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 2013, вип. XXXV. С. 382 – 387.
 5. Страдлінг Р. Багаторакурсність у викладанні історії. Посібник для вчителя. Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2004. 65 с. URL: <http://www.coe.int/t/dg4/education/historyteaching/Source/Notions/Multiperspectivity/MultiperspectivityUkrainian.p>
 6. Удод О.А. Історія повсякденності: проблеми методології та джерелознавства. *Історія в школах України*. К., 2005. № 4. С. 40–45.
 7. Федчиняк А. О. Вивчення історії повсякденності в шкільному курсі Нової історії. 8–9 класи / За заг. ред. К. О. Баханова. Х. : Вид. група «Основа», 2009. 142 с.
 8. Федчиняк А.О. Особливості вивчення історії повсякденності у шкільній історичній освіті. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*, 2013. №. 1. С. 130– 133.

Інформаційні ресурси:

1. Сайт МОН України: <https://mon.gov.ua/ua>.
2. Сайт форуму «Освіта UA»: <https://osvita.ua/>
3. Освітня платформа «Всеосвіта»: <https://vseosvita.ua>.
4. Освітня платформа «На Урок»: <https://naurok.com.ua/webinar>
5. Освітня платформа «Критичне мислення»: <https://www.criticalthinking.expert/>.
6. Сайт міжнародного конкурсу шкільних проєктів усної історії: <https://www.ustnayaistoriya.info/>.
7. Сервіс LearningApps.org: <https://learningapps.org/index.php?category=9&s=>
8. Архів українських газет «Libraria»: <https://libraria.ua/numbers/229/2>
9. Відкрита електронна бібліотека: <https://diasporiana.org.ua/>
10. Англomовний онлайн-сервіс Besthistorysites: <https://besthistorysites.net/>
11. Онлайн-ресурс Україна Incognita: <http://incognita.day.kiev.ua/exposition>
12. Сервіс для створення інтерактивних карт: <https://storymap.knightlab.com/>